

КОЛІЗІЇ МІЖ КК ТА КПК УКРАЇНИ В ЧАСТИНІ ЗВІЛЬНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Торбас Олександр Олександрович

аспірант кафедри кримінального процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія»

Аленін Ю.П.

Одним із основних завдань кримінального провадження є притягнення винної особи до кримінальної відповідальності в міру своєї вини (ст. 2 КПК). Тим самим законодавець ще раз підкреслює саме не каральну, а виховну функцію кримінальної відповідальності. Відповідно, виховний вплив держави в першу чергу повинен бути направлений на тих суб'єктів злочину, які в силу свого віку не повністю усвідомлювали негативні наслідки своїх злочинних дій. Проте особливе відношення щодо неповнолітніх правопорушників проявляється не лише у вигляді специфічних заходів, які будуть до них застосовані, а і у специфічному порядку кримінального провадження.

Варто зауважити, що чинний Кримінальний процесуальний кодекс України вніс безліч змін у процес досудового розслідування та судового розгляду з метою кращого забезпечення реалізації прав учасників. Ці новели не оминули і порядок досудового розслідування та судового розгляду щодо неповнолітніх. В силу відносної новизни чинний КПК містить положення, які або потребують деякої деталізації, або узгодження із іншими нормативно-правовими актами. І провівши лише попередній аналіз норм чинного КК та КПК можна помітити певні колізії при вирішенні питання щодо звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності.

Так, ст. 97 КК зазначає, що неповнолітнього, який вперше вчинив злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, може бути звільнено від кримінальної відповідальності, якщо його виправлення можливе

без застосування покарання. У такому разі суд застосовує до неповнолітнього примусові заходи виховного характеру, передбачені чинним КК України. Отже у випадку застосування таких заходів неповнолітній автоматично звільняється від кримінальної відповідальності. Це ж підтверджувалося і ст. 9 КПК 1960 р, яка передбачала обов'язок прокурора винести мотивовану постанову про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру. В свою чергу ст. 7-1 КПК 1960 року зобов'язувала слідчого, встановивши у кримінальній справі, що суспільно небезпечне діяння вчинене особою у віці від одинадцяти років і до виповнення віку, з якого можлива кримінальна відповідальність, виносить постанову про закриття справи та застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру, яка, після погодження прокурора, направляється до суду.

Проте чинний КПК дещо інакше регулює дану ситуацію. Ст. 92 КПК передбачає обов'язок направити до суду клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру щодо неповнолітнього. Одразу варто зауважити, що в даному випадку мова про звільнення особи від кримінальної відповідальності не йде. Проте не цілком зрозуміло, про якого саме «неповнолітнього» йде мова, тобто чи повинна така особа досягти віку кримінальної відповідальності. Задля того, щоб відповісти на це питання, варто звернутися до інших положень чинного КПК.

Глава 38 КПК повністю присвячена кримінальному провадженню щодо неповнолітніх. Положення першого параграфу стосуються кримінального провадження щодо кримінальних правопорушень, вчинених особами, які не досягли вісімнадцятирічного віку (ч. 3 ст. 484 КПК). Отже відповідний параграф описує процедуру, про яку йдеться мова у Розділі XIV Загальної частини КК, а саме про застосування примусових заходів виховного характеру щодо осіб, які досягли віку кримінальної відповідальності, проте не досягли вісімнадцяти років. Ст. 497 КПК наголошує, що якщо під час досудового розслідування прокурор дійде висновку про можливість виправлення

неповнолітнього, який обвинувачується у вчиненні вперше кримінального проступку, злочину невеликої тяжкості або необережного злочину середньої тяжкості без застосування кримінального покарання, він складає клопотання про застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру і надсилає його до суду. Як можна помітити, дання стаття майже повністю копіює положення ст. 97 КК, проте в ній не згадується про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Далі варто проаналізувати Параграф другий того самого розділу КПК, який присвячений застосуванню примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які досягли одинадцятирічного віку, але не досягли віку кримінальної відповідальності (ч. 1 ст. 496 КПК). В такому випадку, за відсутності підстав для закриття кримінального провадження прокурор затверджує складене слідчим або самостійно складене клопотання про застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру і надсилає його до суду.

Отже можна дійти висновку, що згідно з чинним КПК при направленні провадження до суду для вирішення питання про застосування примусових заходів виховного характеру перед суддею не постає питання щодо необхідності звільнення особи від кримінальної відповідальності. Отже при вирішення питання про застосування примусових заходів виховного характеру питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності перед судом не ставиться. Тому існує необхідність ст. 97 КК викласти у іншій редакції та виключити положення про звільнення неповнолітнього від відповідальності.

Саме внесення даних змін узгоджує норми КК та КПК, що значно полегшує правозастосовну роботу уповноважених на те суб'єктів. А саме чітке та неухильне дотримання норм чинного КПК являється однією з основних гарантій забезпечення прав та інтересів в першу чергу неповнолітнього, який, як ніхто інший, потребує ці гарантії.